

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 8 (51)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

та розвитку. Таке розуміння призвело до створення теоретичних моделей обдарованості, у яких є чинники, що характеризують потенціал особистості та чинники впливу середовища, до яких можна віднести «мультифакторну модель обдарованості» Ф. Монкса.

Трагування обдарованості у російській «Робочій концепції обдарованості» є суттєвим здобутком, порівняно із загальноприйнятими концепціями, які існували до цього.

Дослідження проблеми обдарованої особистості є перспективним напрямком, оскільки наше суспільство в кожній сфері діяльності потребує людей, які вміють творчо, нестандартно вирішувати поставлені завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О. С. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу: монографія / О.С. Антонова. – Житомир: Житомирський Державний університет, 2005. – 458 с.
2. Кульчицька О.І. Обдарованість: природа і сутність / О.І. Кульчицька // Професійна освіта: педагогіка і психологія; за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало. – Польсько-український журнал. – Ченстохова. – К., 2003. – С. 193-202.
3. Рабочая концепция одаренности / под общей ред. Д.Б. Боговлянской. – [2-изд., расшир. и перераб.]. – М.: 2003. – 94 с.
4. Матюшкин А.М. Концепция творческой одаренности / А.М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 143-149.
5. Таїна обдарованості: практико-зорієнтований збірник на допомогу тим, хто працює з обдарованими дітьми. / укл. О.В. Заболотний; за заг. ред. Н.І. Клокар. – Біла Церква: КОППОК, 2005.
6. Bernacka R.E. Ewa Zdolnosc a uzdolnienie / Ryszarda Ewa Bernacka // Wychowawca. – 2006. – № 1. – S. 5-9.
7. Dobrolowicz J. Ucen zdolny w szkole / Justyna Dobrolowicz // Psychologia w Szkole. – 2004. – № 3 – S. 95-105.
8. George T. Betts. Profiles of the Gifted and Talented / T. George, M. Neihar//Robert J. Sternberg (editor). Definitions and conceptions of Giftedness/. – Corwin Press, Thousand Oaks, California 2004. – 182 p.
9. Giza T. Socjopedagogiczne uwarunkowania procesow identyfikowania oraz rozwoju zdolnosc uczniow w szkole / T. Giza. – Kielce: Wydaw. Akademii Swietokrzyskiej, 2006. – 359 s.
10. Kotlarski K. Kariery edukacyjne uczniow zdolnych i mniej zdolnych matematycznie / K. Kotlarski. – Torun: Wyd. UMK, 1995. – 207 s.
11. Nakoneczna D.W poszukiwaniu koncepcji ksztalcenia zdolnych: 15-lecie Towarzystwa Szkol Tworczych 1983 – 1998 / Danuta Nakoneczna; Towarzystwo Szkol Tworczych; Stowarzyszenie Szkol Aktywnych. – Warszawa: TST, 1998. – 197s.
12. Runco M.A. Divergent thinking, creativity, and giftedness / M. A. Runco // Gifted Child Quarterly. – 1993. – № 31(1). – P. 16-22.
13. Shore B.M. Metacognition, intelligence and giftedness / B.M. Shore, A.C. Dover // Gifted Child Quarterly. – 1987. – № 31(1). – P. 37-39.
14. Sternberg R.J. What do we mean by giftedness? A pentagonal implicit theory / R.J. Sternberg, L.Zang // Gifted Child Quarterly. –1995. –№ 25 (3). – P. 103-107.
15. Sternberg R.J. Wisdom as a form of giftedness / R. J. Sternberg // Gifted Child Quarterly. –2000. – № 44 (4). – P. 252–260.

П.О. ТАДЕЕВ, Л.Р. БОРЫСЮК. ОТЕЧЕСТВЕННЫЕ И ЗАРУБЕЖНЫЕ КОНЦЕПЦИИ ОДАРЕННОСТИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Резюме. В статье проанализировано главные современные определения и концепции одаренности, предлагаемые отечественными и зарубежными исследователями. Также сделано сравнение этих концепций в польской педагогике, отечественной и американской.

Ключевые слова: одаренность, способности, талант, творчество.

P.O. TADEEV, L.R. BORYSUK. THE NATIVE AND FOREIGN CONCEPTIONS OF GIFTNESS: COMPERITIVE ANALYSIS

The summary. The article deals with of basic analysis current definitions and concepts of giftedness offered by Ukrainian and foreign researchers. Also the authors proposed comparative analysis of such concepts in Polish, Ukrainian and American pedagogy.

Key words: gifted, abilities, talent, creation.

Одержано редакцією 26.11.2013 р.

УДК: 37. 015. 2 (477)

Л.П. ПЕТРУК

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЦІ

Резюме. У статті на основі порівняльного аналізу провідних концепцій з проблемно-розвивального навчання зроблена спроба простежити шлях розвитку проблемного навчання від методу до дидактичної системи.

Ключові слова: проблема, проблемне навчання, розвивальне навчання, метод проблемного навчання, проблемна ситуація, дидактична система.

Постановка проблеми. Сучасна дійсність вимагає від молодшої людини, яка вступає в життя, не лише певної суми знань та умінь, але й готовності до комплексного аналізу життєвих ситуацій, тобто, високого рівня сформованості рефлексивної культури, що є необхідною умовою на шляху до її саморозвитку та самовдосконалення. Тому одним з актуальних завдань сучасної школи й педагогічної науки є пошуки оптимальних шляхів зацікавлення учнів навчанням, активізації їх пізнавальної діяльності, спонукання до творчості, що сприятиме формуванню школяра як життєво й соціально компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення. Така постановка питання ставить серйозні вимоги до особи вчителя, який має бути не лише трансформатором знань та умінь в певній області науки, але й бути готовим до глибокого аналізу та оцінювання реально існуючих соціально-педагогічних явищ, до постійного збагачення власного педагогічного досвіду, до проектування та конструювання своєї професійної діяльності, орієнтації на використання новітніх педагогічних технологій.

Як відомо, активізація пізнавальної діяльності учнів – одна з головних умов успішного засвоєння ними навчального матеріалу, а отже, учитель повинен формувати не лише вузьконавчальні, але й широкі пізнавальні мотиви їх навчання – учень повинен перейти шлях від цікавості (ситуативного інтересу) до зацікавленості процесом навчання. На думку дидакта Занкова Л.В., "... всебічного розвитку, духовного багатства не можна досягти шляхом примусу. Справжнє духовне багатство створюється тоді, коли людина сама тягнеться до знань, науки, мистецтва" [4; 233].

Активно залучаючи дитину до процесу духовного збагачення й саморозвитку, не можна забувати про те, що учень – це не посудина, яку необхідно наповнити, а факел, який треба запалити. Щоб навчити учнів науково мислити, не потрібно збільшувати обсяг знань, а йти тим шляхом, яким рухалися думки вчених – це шлях міркувань, спостережень, висунення гіпотез, розв'язання пізнавальних та дослідницьких завдань, перевірки правильності висновків, тобто здійснення того, що в методиці називають проблемним підходом у навчанні. Чим раніше дитина зрозуміє, що пошук – це завжди шлях спроб та помилок, шлях послідовних наближень до істини, тим продуктивніше вона буде працювати. І оцінювати навчальну діяльність дитини потрібно не на основі того, скількох помилок вона припустилась, а зважаючи на те, скільки помилок нею виправлено. Організацію такого процесу регулювання й керування навчально-пізнавальною діяльністю називають у дидактиці проблемним навчанням. Цей вид навчання найбільш повно відповідає особливостям розвитку сучасного інформаційного суспільства, головним завданням якого є розвиток і збереження інтелектуального потенціалу нації.

Аналіз досліджень і публікацій. Важливими для історико-педагогічного аналізу становлення й розвитку проблемного навчання є провідні психолого-дидактичні концепції навчання й розвитку учнів, викладені у працях Я.Лернера, Г.Костюка, Л.Виготського, В.Розумовського, які працювали над з'ясуванням суті, структури, особливостей і переваг цього виду навчання над іншими.

Психологічні основи проблемного методу навчання досить ґрунтовно розкриті у концепціях мислення С.Рубінштейна, М.Махмутова, Г.Кудрявцева, О.Матюшкіна.

Вагомий внесок у розробку проблемного навчання як дидактичної системи й своєрідної технології навчання внесли такі дидактики як: К.Анохін, Л.Занков, І.Малафік та ін. [1].

Мета статті – проаналізувати провідні психолого-педагогічні концепції проблемно-розвивального навчання, зацентувати їх актуальність для сучасної дидактичної науки.

Виклад основного матеріалу. Ідея активізації навчання, глибокого проникнення в суть речей, процесів і явищ зародилася ще в античні часи. Постановка проблемних запитань, створення проблемних ситуацій були характерними для багатьох філософських шкіл Древньої Греції: софістів, риторів, піфагорійців.

У середньовіччі проблемне навчання, на жаль, належного розвитку не отримало, оскільки саме тоді панував догматизм, схоластика, система зазубрювання. Нове життя ідея розвивального навчання отримала в епоху Відродження. На увагу заслуговують філософсько-педагогічні концепції таких вчених як Вітторіно да Фельтре, Франсуа Рабле, Мішель Монтеня, які вважали, що, примушуючи учнів лише слухати та запам'ятовувати, вчителі не досягають такої важливої навчальної цілі як розвиток.

Основоположник наукової педагогіки Я.А.Коменський стверджував, що не можна подавати навчальний матеріал без доказів, опираючись лише на власний авторитет, через навчання потрібно розвивати усі здібності, якими надарував Бог людину.

Ідею розвитку розумових здібностей за допомогою наочності, шляхом спостережень, узагальнення самостійних висновків обґрунтував видатний швейцарський педагог Й.Г. Песталоцці.

Значно розвинув ідеї своїх попередників щодо проблемного навчання А.Дістервег, який оперував самим терміном "розвивальне навчання", чітко вказав на позитивні його відмінності від догматичного навчання.

Багато дослідників вважають, що перша спроба створити дидактичну систему проблемного навчання належить американському вченому Д.Дьюї й водночас наголошують на тому, що недоліком його теорії було те, що запропоновані ним усі види й форми навчання можна замінити самостійним навчанням школярів через розв'язання певних завдань. На увагу педагогів заслуговує й концепція американського психолога Дж. Брунера, який розробив чотири основні елементи проблемного навчання: знання структури знань, готовність учнів навчатися, розвиток інтуїтивного мислення й мотивація навчання.

Своєрідний внесок у розвиток теорії учнівської самостійної діяльності зробив польський дидакт В.Оконь, який вважав, що вирішальною умовою розвитку самостійного мислення є набуття нових знань шляхом вирішення проблем [10; 37].

Особливої уваги у вітчизняній педагогічній науці заслуговують психолого-дидактичні концепції таких провідних вчених як Лернера Я., Костюка Г., Виготського Л., Занкова Л., Ельконіна Д., Давидова В., які дослідили механізми взаємозв'язку навчання й розвитку, що є методологічною засадою проблемного навчання.

Аналізуючи концепції зарубіжних і вітчизняних дидактів з даної проблеми, можна простежити багато споріднених думок і міркувань, однак є також чимало розбіжностей. Всі вони однакові в думці, що основна мета запровадження цього виду навчання – задіяння активного начала учнів щодо оволодіння ними суспільно-історичним досвідом і інтенсивний розвиток їхньої самостійної пізнавальної діяльності, індивідуальних творчих здібностей. Основними базовими структурними компонентами проблемного навчання вважають: проблемну ситуацію, формулювання проблеми, висунення гіпотез, перевірка висунутих гіпотез, висновки і узагальнення, повернення до проблемної ситуації. Стосовно кожного структурного компоненту розроблено чимало наукових концепцій. До прикладу, візьмемо перший структурний компонент – створення проблемної ситуації, що є вихідним моментом у цьому виді навчання. Дослідники виокремлюють три групи джерел проблемності, а саме:

- а) суб'єктивно-особистісна невизначеність, нерозуміння чого-небудь у пізнавальному процесі;
- б) інтелектуальне утруднення, перешкода чи трудність у пізнавальній діяльності;
- в) пізнавально-смысловая суперечність, розрив та розмежування відомого та невідомого, певна невідповідність: між наявними знаннями й новими вимогами.

Психологи стверджують, що проблемна ситуація – це початок процесу мислення. Відомий психолог С.Рубінштейн ще в середині 50-х рр. XX ст. зробив висновок про те, що процес мислення бере свій початок з проблемної ситуації. Він писав: “Проблемна ситуація має три основні ознаки: невідоме, суперечність і потреба мотиву мислення” [11; 235].

Аналіз наукових теорій показав, що загальноприйнятого визначення проблемної ситуації немає. Це поняття доволі часто зустрічається в дидактиці та методиці, але більшість дидактів розглядають проблемну ситуацію передусім як ситуацію інтелектуальних труднощів. Аналогічно по-різному підходять вчені і до розв'язання питання створення проблемних ситуацій: дидактичні способи, методичні прийоми, засоби.

Однак, ще більшу розбіжність у поглядах вчених бачимо у тому, що більшість з них розглядають проблемне навчання як метод вивчення навчальних предметів (М.Махмутов, І.Соколова, В.Лозова), лише деякі розглядають проблемне навчання як технологію розвивальної освіти, як своєрідну дидактичну систему (Л.В.Занков, І.В.Малафійка, М.В.Остапчук).

На думку І.В.Малафійки, повна реалізація моделі проблемного навчання можлива лише при застосуванні системного підходу до організації процесу навчання. Необхідність такого підходу у пізнанні зумовлена тим, що традиційні методи дослідження при вивченні складних об'єктів виявилися малоефективними. Тому виникла потреба предствити складний об'єкт як систему – цілісне утворення, що дає можливість досліджувати не тільки сам об'єкт, але й його зв'язки та співвідношення. Головним поняттям системного підходу є поняття “система”, а стосовно навчання – “дидактична система”. Це поняття ввів у науковий обіг дидакт Л.Занков. Більш чітко визначення знаходимо у наукових працях професора Малафійки І.В., який зазначає, що “дидактична система” – це сукупність взаємопов'язаних елементів, якими є: цілі навчання, зміст навчання, методи навчання, засоби та організаційні форми навчання [7, 17]. Як бачимо, учитель і учні не належать до цієї системи, але поряд з іншими чинниками складають її зовнішнє середовище. Дидактична система набуває нових якостей, коли вона входить як компонент у систему взаємодії вчителя й учня. Виходячи з цих міркувань, проблемне навчання можна теж вважати дидактичною системою, яка складається з відповідних елементів, а саме: цілі навчання, засоби, методи, та виконує певну функцію (засвоєння знань на рівні розуміння, розвитку пам'яті, уяви, мислення).

Основним структурним компонентом проблемного навчання як системи є “проблема”. Під “проблемою” у дидактиці слід розуміти об'єктивну суперечність, яка може бути сформульованою до кінця, або бути прихованою. Проблема існує доти, поки не розв'язана суперечність. Проблеми природи, людини чи суспільства, введені до змісту навчального процесу, називаємо навчальними проблемами. У дидактиці проблеми класифікують за галуззю та місцем виникнення, за роллю у пізнавальному процесі, за способом їх вирішення (предметні, міжпредметні, урочні, позаурочні; основні, допоміжні; фронтальні, групові, індивідуальні).

Система методів проблемного навчання ґрунтується на принципах цілеспрямованості (прогнозування результатів свідомо організованої діяльності), бінарності (діяльність учителя і учнів) та проблемності (визначається рівень складності матеріалу й труднощі у його засвоєнні).

Серед методів найбільш оптимальним можна вважати такі: показовий метод викладання, діалогічний, евристичний, дослідницький, програмовий. При виборі методів викладання учитель повинен орієнтуватися на пізнавальні можливості учнів, наявність відповідних засобів навчання та рівень власної педагогічної майстерності. Вибір відповідного методу зумовлюється також рівнем методичної підготовки учителя. Невміння учителя правильно співвідносити мету навчання зі змістом навчального матеріалу, пізнавальними можливостями учнів призводить до спрощення процесу навчання або до зниження рівня проблемності.

Основні труднощі при плануванні та використанні методів проблемного навчання полягають у розробці дидактичного матеріалу (проблемних завдань і запитань), використанні засобів наочності, технічних засобів навчання.

Для того, щоб проблемна ситуація була усвідомлена учнями, спонукала їх до розумової діяльності та переросла у проблему, слід “побачити” її, тобто, необхідна її візуалізація. Учителі часто звертаються до

екранно-звукових засобів навчання, хоча це не вичерпує проблем інтенсифікації та оптимізації процесу проблемно-розвивального навчання, тому при створенні проблемних ситуацій ці засоби необхідно використовувати у комплексі з усіма іншими.

Проблемні методи навчання цінні, насамперед, тим, що учень ставиться в положення дослідника, на його долю випадає самостійне виконання не окремих операцій в ланцюжку завдань, що їх розгортає учитель, і він є постійним учасником пошуку, розв'язання поставленої проблеми.

Поряд з цим, як стверджують психологи, правильно організована інтенсивна розумова діяльність завжди закономірно пов'язана з високою активністю пізнавальних процесів: увагою, сприйняттям, уявою, запам'ятовуванням. Проблемна пізнавальна діяльність наближає учнів до реальних життєвих умов, готує їх до ініціативної творчої праці. Проблемний урок також підвищує виховну силу навчання, адже висновки роблять самі діти, а їх висновки – це вияв їхніх особистих науково-обґрунтованих поглядів, а знання, здобуті у такий спосіб, значно більше впливають на переконання, ніж знання, здобуті традиційним способом (засвоєння готових знань).

Проблемно-навчальна діяльність має великі переваги з точки зору психологічних закономірностей. Для того, щоб залучити усіх учнів до роботи на уроці й досягти високого рівня засвоєння знань, потрібно максимально активізувати їх мислительну діяльність. Це завдання успішно вирішує проблемне навчання, де все відбувається природно й невимушено, знання отримуються як побічний продукт, адже головна увага приділяється власне розв'язанню проблеми, тобто шляху одержання цих знань. У цьому полягає цінність проблемного вивчення матеріалу.

Проблемне навчання забезпечує реалізацію й такої важливої психологічної закономірності навчання як врахування індивідуальних особливостей розвитку особистості. Якщо попередня навчально-пізнавальна діяльність відбувалася на нижчих рівнях ієрархії й була джерелом формування первинних, органічних потреб учнів, то, в процесі залучення до проблемно-пошукової діяльності в них формуються вторинні, специфічно людські потреби та інтереси, які стають рушійною силою особистісного розвитку.

Висновок. Проведений порівняльний аналіз історії становлення й розвитку провідних концепцій проблемного навчання показав, що його потрібно розглядати не тільки як метод навчання, а й як цілісну дидактичну систему, своєрідну освітню технологію, метою якої є «сколихнути» внутрішній світ дитини, вплинути на формування її світогляду, поглядів і переконань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анохин П.К. Избранные труды. Философские аспекты теории функциональной системы /П.К.Анохин. – М., 1978. – 400 с.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология /Л.С. Выготский. – М., 1991. – 480 с.
3. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения /В.В.Давыдов. – М., 1986. – 275 с.
4. Занков Л.В. Дидактика и жизнь /Л.В. Занков. – М., 1968. – 430 с.
5. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості /Г.С.Костюк. – К., 1989. – 608 с.
6. Лернер И.Л. Проблемное обучение /И.Л. Лернер. – М., 1974. – 384 с.
7. Малафіїк І.В. Дидактика: навч. посібник /І.В.Малафіїк. – К., 2005. – 399 с.
8. Малафіїк І.В. Системно-розвиваюче навчання: суть, досвід, проблеми /І.В.Малафіїк //Нова педагогічна думка. – 1999. – №7. – С.11-22.
9. Махмутов М.И. Проблемное обучение: Вопросы теории /М.И. Махмутов. – М., 1975. – 368 с.
10. Оконь Б. Основы проблемного обучения /Б. Оконь. – М., 1968. – 134 с.
11. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии /С.Л. Рубинштейн. – СПб: Питер, 2002. – 720 с.

Л.П. ПЕТРУК. СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ В ПЕДАГОГИКЕ

Резюме. В статье, на основе сравнительного анализа ведущих концепций проблемно-развивающего обучения, сделана попытка проследить путь развития проблемного обучения от метода до дидактической системы.

Ключевые слова: проблема, проблемное обучение, развивающее обучение, метод проблемного обучения, проблемная ситуация, дидактическая система.

L.P. PETRUK. INCIPIENCE AND DEVELOPMENT OF PROBLEM EDUCATION IN PEDAGOGY

The summary. The attempt to deduce the way of problem education's development from the method to didactic system was made on the basis of comparative analysis of leading concepts of problem-developing education.

Key words: problem, problem education, developing education, method of problem education, problem situation, didactic system.

Одержано редакцією 21.11.2013 р.

УДК: 37.02

Ю.М. ГАЛАТЮК

ТВОРЧА ТА ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЇ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Резюме. Аналізуються інформаційна і творчої функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми. Досліджуються механізми їх гармонізації на основі діалектичної єдності репродуктивної і творчої навчальної-пізнавальної діяльності.

Ключові слова: освітня парадигма, інформаційна і творча функції навчання, навчальна діяльність.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
<i>Васьківська Г.О.</i> Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину.	4
<i>Кондрашова Л.В.</i> Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики.	8
<i>Тадеев П.О., Борисюк Л.Р.</i> Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз.	12
<i>Петрук Л.П.</i> Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці.	15
<i>Галатюк Ю.М.</i> Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми.	18
<i>Байкачова К.В.</i> Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект.	21
<i>Ваколюк А.М.</i> Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури.	24
<i>Васьківський М.В.</i> Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід.	27
<i>Вербець ВВ.</i> Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	30
<i>Глінчук Ю.О.</i> Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі.	34
<i>Грицюта О.Ф.</i> Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка.	38
<i>Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й.</i> Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті.	42
<i>Коваль В.В.</i> Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України.	46
<i>Косарева О.І.</i> Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції.	51
<i>Левчук (Тимочко) І.Б.</i> Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.).	54
<i>Листопад О.А.</i> Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США.	58
<i>Мишкарьова С.В.</i> Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.).	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії).	68
<i>Павлюк Г.С., Безкорвайна О.В.</i> Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування.	71
<i>Пелех Л.Р.</i> Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід).	74
<i>Світельська-Дірко С.В.</i> Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського.	78
<i>Стельмашук Ж.Г.</i> Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології.	81
<i>Стихун Л.П., Стихун Н.В.</i> Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл.	84
<i>Суботюк В.І.</i> Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.	88
<i>Трохимчук І.М.</i> Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах.	91
<i>Ціпан Т.С.</i> Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань.	95
<i>Чорноус В.П.</i> Творчість особистості у дискурсі практичної психології.	99
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання.	101
<i>Біляковська О.О.</i> Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку.	106
<i>Волкова В.В.</i> Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою.	108
<i>Галатюк М.Ю.</i> Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції.	112
<i>Гнедко Н.М.</i> Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури.	115
<i>Гринькова Н.М.</i> Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки.	120
<i>Дерева І.С.</i> Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів.	124
<i>Дмитришина Н.М.</i> Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.).	127
<i>Жулаєва В.О.</i> Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу.	129
<i>Косянчук С.В.</i> Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання.	132
<i>Лопатинська І.С.</i> Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями.	136
<i>Мандрик Н.В.</i> До проблеми сучасного уроку української мови.	139
<i>Просенюк А.І.</i> Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання.	142
<i>Рябовол Л.Т.</i> Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості).	145
<i>Шутяк В.Г.</i> Про політехнічну освіту молодших школярів.	150

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці.	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін.	159
<i>Совгар О.М.</i> Постать Ю. Романчука в історико-педагогічних працях.	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій.	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД».	175
<i>Відомості про авторів.</i>	178